

Tehnoredactare: *Paul Editions*

Corectură: *Lucia Gruiescu*

Coperta: *Lucian Enache*

Paul Editions

Casa Presei Libere, nr. 1, Corp C, Sector 1, București

www.pauleditions.ro

e-mail: pauleditions@gmail.com, office@pauleditions.ro,

vanzari@pauleditions.ro, nicoleta.petcu@pauleditions.ro,

mihaela.enache@pauleditions.ro

tel: 0730.660.427; 0731.884.583

Tipar: ARTPRINT

E-mail: office@artprint.ro

NICOLAE STOICESCU

VLAD ȚEPEȘ

Cu extrase din lucrările lui A. D. Xenopol

Lupta între Drăculești și Dănești

Istoria românilor din Dacia Traiană, vol. 4

Paul Editions

Cronologia evenimentelor din timpul vieții și domniilor lui Vlad Țepeș

c. 1431 — Nașterea viitorului domn Vlad Țepeș, al doilea fiu al lui Vlad Dracul.

1442-1448(?) — Tânărul Vlad este trimis ostateg în Imperiul otoman.

ante 4 decembrie 1447 — Moartea lui Vlad Dracul la Bălteni-Ilfov.

1448 octombrie 17 — Lupta de la Kosovo.

1448 octombrie 31 — Târgoviște. Vlad (Țepeș) voievod scrie brașovenilor că nu poate veni în Transilvania (Prima domnie a lui Vlad Țepeș).

1448 noiembrie — Vlad Țepeș trece în Moldova, unde se stabilește la Suceava.

1451 după octombrie 15 — După asasinarea lui Bogdan al II-lea, Vlad Țepeș pleacă din Moldova în Transilvania.

1452 februarie 6 — Aflat în sudul Transilvaniei, Vlad Țepeș încearcă să reocupe tronul Țării Românești; Iancu de Hunedoara cere brașovenilor să-l prindă și să-l trimită în Moldova, de unde venise.

1452 septembrie 24 — Vlad Țepeș se găsea în sudul Transilvaniei.

1453 (sau 1456) — Aflat în anturajul lui Iancu de Hunedoara, Vlad Țepeș este prezentat regelui Ladislau la Buda, după care se reîntoarce în Transilvania.

c. 1456 — Doi locuitori, Gereb de Wingart și Nicolae de Vizacna, încearcă să-l ucidă pe Vlad Țepeș la Geoagiu, în Transilvania.

1456 iulie 3 — Iancu de Hunedoara scrie Universității săsești că a încredințat paza hotarelor de sud ale Transilvaniei lui Vlad voievod (Țepeș).

1456 iulie – ante 20 august) – Cu ajutor din Transilvania, Vlad Țepeș ocupă tronul Țării Românești.

1456 august 20 – Moartea lui Vladislav al II-lea, fostul domn al Țării Românești.

1456 septembrie 6 – Târgoviște. Vlad Țepeș promite brașovenilor să-i apere de turci și încheie un tratat cu Ladislav, regele Ungariei, „de teama turcilor”.

1456 septembrie 10 – Târgoviște. Vlad Țepeș anunță pe brașoveni că a venit un sol turc care caută să-i impună „sarcini mari, aproape cu neputință de suportat”.

1456 decembrie 16 – Regele Ladislav al Ungariei cere brașovenilor să ajute pe Dan voievod să-l scoată din domnie pe Vlad Țepeș, deoarece provocase daune în părțile transilvane. Cererea a rămas fără urmări.

1457 martie-aprilie – Vlad Țepeș ajută pe Ștefan cel Mare, vărul său, să ocupe tronul Moldovei.

1457 martie 14 – Târgoviște. Vlad Țepeș reproșează sibienilor că acordă adăpost pretendentului Vlad (Călugărul) și le cere să înceteze acțiunile ostile contra sa.

1457 aprilie (?) – La refuzul sibienilor, oștile lui Țepeș trec în sudul Transilvaniei, unde au incendiat câteva sate, ca represalii.

1457 aprilie 17 – Târgoviște. Primul document intern păstrat de la Vlad Țepeș.

1457 noiembrie 23 – Prin intermediul lui Mihail Szilágyi, Vlad Țepeș se împacă cu Brașovul.

1457 decembrie 1 – Vlad Țepeș scrie brașovenilor că pot veni cu mărfuri în Țara Românească.

1458 ianuarie 24 – Matei Corvin este ales rege al Ungariei.

1458 martie 3 – Regele Matei Corvin cere sibienilor să respecte pacea cu Vlad Țepeș, considerându-i vinovați de conflictul cu domnul Țării Românești.

1458 martie 5 – M-rea Tismana. Vlad Țepeș întărește mănăstirii cu același nume toate proprietățile avute în timpul domniei lui Vlad Dracul.

1458 mai 25 – Gherghița. Vlad Țepeș cere brașovenilor niște meșteri.

1458 iunie 13 – Vlad Țepeș scrie brașovenilor de lângă râul

Dâmbovița; considerată data începerii reconstruirii curții domnești din București.

1458 (toamna) – Matei Corvin trimite o solie la Vlad Țepeș pentru reglementarea relațiilor dintre cei doi suverani.

1459 (primăvara) – Vlad Țepeș interzice negustorilor ardeleni să mai achiziționeze mărfuri direct de la producători, obligându-i să facă schimbul de produse cu negustorii Țării Românești în târgurile de la hotar.

1459 ante 2 aprilie – La refuzul negustorilor sași de a respecta dispoziția domnească, Vlad Țepeș pedepsește cu asprime pe cei prinși în interiorul Țării Românești; faptele sunt povestite într-o scrisoare a pretendentului Dan din această dată.

1459 aprilie 10 – Regele Matei Corvin dă ordin brașovenilor să nu vândă arme lui Vlad Țepeș.

1459 ante 23 aprilie – Uciderea unui grup de boieri ostili lui Vlad Țepeș.

1459 după 23 aprilie (?) – Ridicarea lui Albu cel Mare împotriva lui Vlad Țepeș, care-l prinde și-l ucide.

1459 (după uciderea boierilor) – Vlad Țepeș refuză să mai plătească tribut turcilor.

1459 septembrie 20 – Document eliberat de Vlad Țepeș din București; prima mențiune documentară a orașului.

1459 (?) – Pedepsirea târgoviștenilor care luaseră parte la uciderea lui Mircea, fratele lui Vlad Țepeș.

1460 ianuarie 14 – Încheierea conciliului de la Mantova care anunța începutul războiului contra turcilor.

1460 martie 2 – Aflat la Brașov, pretendentul Dan se pregătea să vină în Țara Românească împotriva lui Vlad Țepeș.

1460 ante 22 aprilie – Trecut în Țara Românească cu trupe din Transilvania, Dan (al III-lea) este bătut și ucis de oastea lui Vlad Țepeș.

1460 după 22 aprilie – Ca represalii, trupele lui Vlad Țepeș trec în Țara Blrsei, unde ard câteva localități.

1460 iunie 4 – Din cetatea Dâmboviței, Vlad Țepeș cere brașovenilor să-i restituie pribegii; la această dată curtea domnească din București fusese reconstruită.

1460 iulie 26 – Împăcat cu brașovenii, Vlad Țepeș îi anunță

că se va îndrepta împotriva Făgăraşului, care adăpostea pe Vlad Călugărul.

1460 august 24 — Expediția de pedeapsă în regiunea Făgăraşului.

1460 octombrie 1 — Vlad Țepeş încheie o înțelegere cu Braşovul, care se obliga să-i restituie pribegii și, împreună cu ceilalți locuitori ai Transilvaniei, să-l ajute pe domn cu 4.000 de oameni în lupta contra turcilor.

1461 februarie 10, București — Vlad Țepeş dă un privilegiu fraților Bira și Godea.

1461 — Turcii cer lui Vlad Țepeş să renunțe la alianța cu Matei Corvin. La refuzul domnului, sultanul trimite în Țara Românească pe Hamza paşa și pe Catabolinos ca să-l prindă prin viclesug pe Țepeş; cei doi sunt însă prinși și uciși.

1461 iunie 24 — Data pisaniei bisericii din Târgșor, ctitorită de Vlad Țepeş.

1461-1462 (iarna) — Trupele lui Vlad Țepeş ocupă cetatea Giurgiu, după care are loc expediția la sudul Dunării, unde sunt arse numeroase localități.

1462 februarie 11 — Vlad Țepeş anunță regelui Matei victoria obținută împotriva turcilor și-i cere sprijin în lupta ce începuse, știind că sultanul va veni cu toată puterea împotriva sa.

1462 martie 4 — Regele Matei Corvin promite că va veni în Transilvania pentru a se uni cu trupele lui Țepeş, promisiune nerealizată.

1462 mai 15 — Marea oaste a sultanului se apropie de Dunăre. Vlad Țepeş ia măsuri de organizare a apărării țării.

1462 iunie 4 — Trupele turcești trec Dunărea lângă Turnu și încep înaintarea în Țara Românească; oastea lui Țepeş urmărește și atacă prin surprindere trupele otomane.

1462 iunie 16-17 — Atacul de noapte al trupelor conduse de Țepeş provoacă mari pierderi armatei otomane; sultanul ordonă retragerea.

1462 iunie 22 — Asediul Chilieii, unde Ștefan cel Mare este rănit.

1462 iunie 23 — Turcii suferă o nouă înfrângere în regiunea Dunării.

1462 iulie-octombrie — Au loc lupte între trupele lui Vlad Țepeş și Radu cel Frumos, sprijinit de turci; boierii trec treptat de partea lui Radu, părăsindu-l pe Țepeş.

1462 august 10 — Începe marșul lent al oștilor lui Matei Corvin spre Transilvania.

1462 august 15 — Radu cel Frumos este recunoscut domn al Țării Românești de autoritățile transilvănene.

1462 (septembrie) — Împăcat cu Vlad Țepeş, Ștefan cel Mare îl sprijină împotriva lui Radu cel Frumos.

1462 (inceputul lunii octombrie) — Vlad Țepeş trece în Transilvania unde ajunsese, în sfârșit, Matei Corvin.

1462 (ante 26 noiembrie) — Vlad Țepeş este arestat din ordinul lui Matei Corvin și întemnițat apoi la Buda, unde va rămâne 12 ani.

1465 ianuarie 23 — Oastea lui Ștefan cel Mare ocupă Chilia cu largul concurs al târgoveților.

1470 februarie 27 — Trupele lui Ștefan cel Mare ard Brăila și regiunea Ialomiței pentru a preîntâmpina un atac al lui Radu cel Frumos.

1471 martie 7 — Radu cel Frumos este înfrânt de oastea lui Ștefan cel Mare la Soci.

1473 noiembrie 8-10 — Radu cel Frumos este învins din nou de Ștefan cel Mare la Cursul Apei (Vodna, lângă Gherghița).

1473 noiembrie 24 — Ștefan cel Mare intră cu oastea sa în București, unde pune domn pe Laiotă Basarab.

1473 decembrie 23 — Cu ajutor turcesc, Radu cel Frumos izgonește pe Laiotă Basarab.

1474 iulie — Cu sprijinul lui Ștefan cel Mare, Laiotă Basarab ocupă din nou tronul Țării Românești; în august au loc noi lupte cu Radu cel Frumos.

1474 octombrie 1 — Ștefan cel Mare intră din nou cu oastea în Țara Românească, unde pune iarăși domn pe Laiotă Basarab.

1474 octombrie 20 — Laiotă Basarab este izgonit de Basarab Țepelus, venit din Transilvania.

1474 noiembrie — Radu cel Frumos este repus pe tron de oștile turcești.

1475 — La insistențele lui Ștefan cel Mare, Vlad Țepeş este eliberat de Matei Corvin pentru a relua lupta contra turcilor împreună cu domnul Moldovei.

1475 ianuarie 10 — Marea victorie obținută de oastea Moldovei împotriva trupelor turcești la Vaslui.

1475 iulie 25 — Florius Roverella exprimă speranțele puse în Vlad Țepeș care „va face mari isprăvi împotriva turcilor”.

1475 august 8 — Aflat la Arghișu, lângă Cluj, Vlad Țepeș cere sibienilor să-i îngăduie să-și facă o casă în orașul lor.

1475 octombrie 13 — Aflat la Bălcaci pe Târnavă Mică, Vlad Țepeș confirmă primirea unor bani de la primarul Sibiului.

1476 ianuarie 16-februarie 16 — Vlad Țepeș ia parte la asediul cetății Sabac alături de trupele maghiare.

1476 iulie 25 — Aflat în Transilvania, Vlad Țepeș urma să se întâlnească la Turda cu Ștefan Báthory pentru a pleca împreună să-l ajute pe Ștefan cel Mare, atacat de turci.

1476 iulie 31 — Vlad Țepeș se afla la Mediaș în drum spre Moldova.

1476 august 10 — Vlad Țepeș cu trupele lui Ștefan Báthory ajung la Oituz de unde se întorc deoarece turcii începuseră retragerea din Moldova.

1476 septembrie 6 — Matei Corvin anunță pregătirea expediției în Țara Românească pentru înscăunarea lui Vlad Țepeș.

1476 octombrie 7 — Aflat la Brașov, Vlad Țepeș asigură pe negustorii locali că pot veni nestingheriți în Țara Românească, spre care se îndrepta.

1476 noiembrie 8 — Vlad Țepeș și trupele venite din Transilvania ocupă Târgoviștea.

1476 noiembrie 16 — După un scurt asediu, este ocupat orașul București.

1476 noiembrie 26 — Vlad Țepeș este reales domn de „toată Țara Românească”, jurând „dragoste și alianță” lui Ștefan cel Mare, venit în sprijinul său.

sfârșitul anului 1476 — Vlad Țepeș este ucis de turci cu ajutorul boierilor și al lui Laiotă Basarab.

PARTEA I

CAPITOLUL I

Prima domnie a lui Vlad Țepeș

În excelenta sa monografie dedicată epocii lui Iancu de Hunedoara, Camil Mureșan a analizat pe larg relațiile marelui conducător de oști cu domnii Moldovei și Țării Românești, pe care a căutat să-i asocieze la lupta sa antiotomană în vederea stăvilirii expansiunii turcești la Dunăre. Unul dintre domnii care l-au secondat cu deosebit succes în această luptă a fost Vlad Dracul, domnul Țării Românești. Întrucât însă nu totdeauna interesele țării pe care o conducea Vlad Dracul corespundeau cu cele al căror exponent era Iancu, între cei doi conducători au existat și unele disensiuni ce aveau să se termine cu moartea viteazului domn.

Împrejurările morții lui Vlad Dracul, ca și problema succesoriului său la tron, au născut multe discuții în istoriografia noastră. Unii istorici au admis că domnul Țării Românești a fost ucis din ordinul lui Iancu de Hunedoara, care a întreprins în acest scop o expediție peste Carpați, la o dată nesigură (datorită lipsei de precizie a izvoarelor): decembrie 1446, ianuarie 1447, noiembrie-decembrie 1447.

După opinia lui N. Iorga, Vlad Dracul a fost ucis din porunca lui Dan, nu a lui Iancu, pe care-l absolvă astfel că „și-ar fi pătat mâinile cu sângele cuiva”¹.

¹ N. Iorga, *Istoria românilor*. Părerile marelui istoric este asemănătoare cu a lui L. Chalcocondil, *Expuneri Istorice*, după care Dan l-ar fi ucis pe Vlad Dracul. În scrierile sale mai vechi, *Ștefan cel Mare*, N. Iorga susținuse și el că Iancu

După alte opinii, în luptele dintre Vlad Dracul și urmașul său la tron, „nu trupele lui Iancu de Hunedoara au jucat rolul hotărâtor, ci forțele boierești grupate în jurul unuia sau altuia dintre pretendenți”².

Problema succesorului la tron este încă și mai neclară; după unii istorici – care urmează pe L. Chalcocondil – pretendentul adus de Iancu a fost Dan sau Dan al III-lea³, fiul lui Dan al II-lea, care ar fi ocupat tronul până în 1447 sau 1448-1449, când ar fi devenit domn Vladislav al II-lea. Alții consideră că domnul pus de Iancu a fost acesta din urmă⁴; cum cei doi sunt frați, este posibilă o confuzie între ei. În sfârșit, alți istorici au încercat să împacă aceste opinii, făcând din cei doi domni, Dan și Vladislav, unul singur cu numele amândurora Vladislav-Dan⁵. După o ultimă opinie – de care ne vom ocupa mai jos – succesorul lui Vlad Dracul nu ar fi fost altul decât Vlad Țepeș. Precum vedem, nu mai puțin de trei nume de domni.

O importantă contribuție la lămurirea acestor probleme încurcate a adus, în 1963, unul din cei mai buni cunoscători ai acestei epoci, istoricul clujean Francisc Pall. După opinia

„ucisese pentru necredință” pe Vlad Dracul. Să nu uităm că în actul din 21 martie 1457, Ladislav Postumul îl acuza pe atotputernicul guvernator dispărut că ar fi suprimat voievozi ai Țării Românești și Moldovei, fideli regatului, punând în locul acestora oameni devotați lui. („*Waivodas nostros Transalpinum et Moldaociensien, nobis et regno nostro fideles, alios occidi, alios expelli fecit, et eorum loco alios, quos sibi obligatos fieri debere putavit superinduxit*”).

² *Istoria României*, II. Considerăm exagerată opinia lui G. Giraudo, după care, în instabilitatea din Țara Românească, „l'albitro della situazione i sempre un principe straniero” (*Drakula*). Această constatare poate fi valabilă numai pentru Iancu de Hunedoara, care nu este însă un principe străin, fiind român de origine, și care, prin amestecul său în Moldova și Țara Românească, urmărea să le solidarizeze la lupta antiotomană condusă de el.

³ În 1901, N. Iorga afirma că acest Dan al III-lea era „admis de toată lumea” (*Studii și doc.*, III, p. XXVIII).

⁴ N. Iorga în Hurmuzaki, XV/1, și I. Bogdan, *Relațiile*. N. Iorga declara: „credeam până acum că, în locul lui Vlad, puternicul regent al Ungariei dăduse Țării Românești de-a dreptul pe acest Vladislav”; acum admite un „alt Dan”, pe care Iancu l-a înlocuit apoi cu Vladislav (*Îndreptări și întregiri*).

⁵ N. Iorga, *Studii și doc.*, III; *Istoria României*, II, în *Vlad Țepeș*, I. Bogdan susținea că Vladislav – Dan ar fi fost urmașul lui Dan al III-lea; mai târziu, în *Relațiile*, afirma că, la 1447, Iancu a pus pe tron pe Vladislav-Dan. Numele de Dan-Vlad este întâlnit în rezumatul unui document din <1449-1450>.

d-sale, în noiembrie – decembrie 1447, Iancu de Hunedoara a întreprins o expediție în Țara Românească pentru a-l înlocui pe Vlad Dracul care se împăcase cu turcii și refuza să-i pună la dispoziție un corp de 10.000 de oșteni pe care Iancu conta în planurile sale antiotomane.

După Fr. Pall, cronologia evenimentelor din noiembrie – decembrie 1447 ar fi următoarea:

– la 10 noiembrie Iancu se găsea la Sighișoara, unde declara că începe campania împotriva „nelegiuitului” Vlad;

– la 23 noiembrie se afla la Brașov, de unde se pregătea să treacă în Țara Românească;

– la 4 decembrie – când Vlad Dracul dispăruse⁶ – Iancu se găsea la Târgoviște, unde se intitula și „voievod al părților transalpine” (*parcium Transalpinarum waywodam*);

– la 16 decembrie Iancu terminase expediția, aflându-se din nou la Brașov.

Expediția lui Iancu de Hunedoara în Țara Românească este evocată și într-un document din 1 februarie 1448, în care Vlad Dracul, fostul voievod ucis, este considerat drept „necredincios”.

⁶ Pe baza unui document din 3 aprilie 1534, care amintește de marele voievod Vlad cel Bătrân „pe care l-a ajuns moartea în satul Bălteni” (*Documenta Romaniae Historica*, B, vol. III), Ilie Minea a susținut că Vlad Dracul a fost urmărit și ucis la Bălteni (*Vlad Dracul și vremea sa*). Întrucât epitetul „cel Bătrân” se atribuia de obicei celui mai vechi domn dintre cei care purtaseră același nume de voievod (Mircea, Vlad etc.) și cum lui Vlad, fiul lui Vlad Dracul, i se spune de obicei Vlad Țepeș, este foarte probabil că documentul în cauză se referă la Vlad Dracul, deși prin aceeași regiune își va fi găsit sfârșitul și Vlad Țepeș. Afirmația acestui document, scris la un veac după moartea lui Vlad Dracul, este greu de controlat din lipsă de alte izvoare.

Întrucât fiul cel mai mare al lui Vlad Dracul, Mircea a fost ucis de târgovișteni în anul 1447 (motiv pentru care aceștia vor fi pedepsiți mai târziu de Vlad Țepeș), este probabil că doar Vlad Dracul a putut fugi din capitala țării, atacată prin surprindere. Este însă greu de înțeles de ce târgoviștenii au ucis pe Mircea și nu Iancu de Hunedoara. N. Iorga susține că atât Vlad Dracul, cât și Mircea „fură tăiați la Țârșor” (*Studii și doc.*, III). După I. Thuroczy, Iancu ar fi ucis atât pe Vlad Dracul, cât și pe fiul său cel mai mare (*Chronica Hungarorum*, ed. de I. G. Schwandtner, *Scriptores Rerum Hungaricarum*, I, Viena, 1746). În schimb, A. Bonfini afirmă că Iancu ar fi ucis atât pe Vlad Dracul, cât și pe doi fii ai acestuia („*Draculamque in oppido quodam, cum duobus filiis, capit*”). După cum a arătat I. Minea, A. Bonfini a socotit „că nu se va mira nimeni dacă răzbunarea lui Iancu a ajuns pe toți membrii familiei domnitoare muntene” (*Vlad Dracul și vremea sa*).

După părerea lui Fr. Pall, domnul înscăunat de Iancu de Hunedoara în urma expediției din noiembrie–decembrie 1447 ar fi „poate” Dan al III-lea, după care – „prin vara anului 1448” – s-a ridicat domn Vladislav al II-lea; după opinia aceluiași autor, Dan ar fi voievodul care a participat alături de Iancu la lupta de la Kossovo din 1448, în timp ce Vladislav era domn al Țării Românești.

După zece ani de la apariția studiului lui Fr. Pall, care părea a fi rezolvat problema, C. Stoide – un alt meticolos cercetător al epocii – susține că Iancu de Hunedoara nu a participat la o expediție în Țara Românească la sfârșitul anului 1447, pentru motivul că voievodul Transilvaniei nu ar fi avut timpul necesar să întreprindă o asemenea expediție între datele propuse de Francisc Pall (de la 23 noiembrie până la începutul lui decembrie)⁷. După opinia lui C. Stoide, documentul din 4 decembrie 1447, dat de Iancu la Târgoviște, ar fi un fals⁸, care

⁷ Totuși, C. Stoide dă ca „probabilă” expediția din noiembrie–decembrie, dar fără participarea lui Iancu. După opinia noastră – dacă este vorba de o simplă expediție–razie, menită să înlocuiască prin surprindere pe domn, și a cărei reușită era garantată de o prealabilă înțelegere cu partida adversă lui Vlad Dracul – ea s-ar fi putut desfășura în limitele de timp propuse de Fr. Pall (23 de zile); intrucât drumul de la Brașov la Târgoviște (pe la Rucăr – Dragoslavele) putea fi parcurs în trei zile (*Călători străini*, IV), rămânea timp și pentru efectuarea altor operații, limitate ca amploare datorită caracterului special al unei asemenea expediții. ⁸ Poate din aceste motive documentul nu este cuprins în *DRH*, B, vol. I. Chiar dacă ar fi un fals, important pentru noi este faptul că falsificatorii știau că la acea dată Iancu de Hunedoara se afla în Țara Românească, motiv pentru care l-au pus să emită actul din Târgoviște; în cazul în care Iancu ar fi fost atunci în Transilvania, fără îndoială că falsul era și mai evident dacă și locul emiterii actului ar fi fost greșit.

În sprijinul afirmației că actul este un fals C. Stoide aduce două argumente: lui Iancu – care era guvernator al Ungariei – trebuia să-i confere cineva titlul de voievod al Țării Românești și apoi faptul că în actele date la întoarcerea în Transilvania Iancu nu mai poartă acest titlu. La primul argument se poate spune că un locțiitor de rege nu avea nevoie de confirmarea unui titlu și – în cazul de față – nu a avut nici timpul să o ceară. Se cunosc și alte cazuri de principii ai Transilvaniei care s-au numit și domni ai Țării Românești fără „aprobarea” nimănui sau cazul lui Vasile Lupu care, la 1639, își spunea și domn al Țării Românești, unde domnea Matei Basarab. Cât privește cel de-al doilea argument, este posibil ca Iancu să-și fi spus voievod până la numirea înlocuitorului lui Vlad Dracul; întors în Transilvania, nu avea de ce să mai poarte titlul de domn al unei țări unde exista un nou voievod.

nu poate proba prezența voievodului Transilvaniei în capitala Țării Românești la data amintită.

Ca urmare, C. Stoide susține că atacul împotriva lui Vlad Dracul – care este de fapt „o cursă în care voievodul a căzut” – a putut avea loc la o dată apropiată de 15 ianuarie 1447; „boierii trădători și oamenii lui (Iancu – N. S.) n-au izbutit să așeze în domnie pretendentul pe care l-au adus” (care și-ar fi pierdut probabil viața în timpul luptelor)⁹, astfel încât tronul a fost ocupat de Vlad Țepeș, fiul domnului ucis, ajutat de boierii care-l sprijiniseră pe tatăl său și de begii turci din cetățile de margine ale Imperiului otoman.

După C. Stoide, prima domnie a lui Vlad Țepeș ar fi ținut din 1447 până în 1450, timp în care Vladislav al II-lea ar fi rămas în situația de pretendent la tron, situație în care ar fi luat parte la lupta de la Kossovo, în fruntea a 4.000 de arcași munteni.

Cât despre expediția din noiembrie – decembrie 1447, dacă aceasta a avut loc, C. Stoide consideră că ar fi fost îndreptată de fapt împotriva lui Vlad Țepeș; „și acesta putea fi foarte bine socotit (de către Iancu – N.S.) *un nephandum Wlad wayvodam Transalpinii*”.

Problema este destul de complicată, dar ni se pare că soluțiile propuse de C. Stoide nu ajută la lămurirea ei, ci dimpotrivă; de aceea vom zăbovi puțin asupra-i.

Principalul argument al lui C. Stoide pentru a dovedi domnia lui Vlad Țepeș începând din anul 1447 este un document – păstrat în traducere – datat 8 august 1447, eliberat de Vlad voievod, fiul lui Vlad voievod (cum își va spune Vlad Țepeș în

Cât privește dorința lui Iancu de a stăpâni și Țara Românească, să nu uităm spusele cronicarului polon Ian Dlugosz, după care acesta se străduia să uzurpe stăpânirea Țării Românești („*terram Bessarabiae sibi uzurpare molitur*”), vezi *Historia Polonica*, II, Lipsca, 1712.

⁹ Această afirmație ni se pare greu de crezut; se cunosc în această vreme trei pretendenți la tronul Țării Românești: Vladislav al II-lea, ajuns domn mai târziu; Dan al III-lea, ucis de Vlad Țepeș în 1460, și Vlad (Călugărul), ajuns și el domn. Care ar putea fi atunci pretendentul dispărut în 1447? La fel de greu de admis ni se pare și afirmația că Iancu de Hunedoara a reușit să-l înlăture pe Vlad Dracul, dar nu și-a putut impune candidatul la tron. Atunci de ce l-a mai înlăturat pe Vlad Dracul? Doar ca să facă loc unui nou dușman?

URDIS | We know books

actele emise în 1456 – 1461) și publicat de mai multe ori, cu această dată, de N. Iorga, G. Ghibănescu și P. P. Panaitescu.

Pe baza unei atente analize a compoziției sfatului domnesc, ultimul editor al documentului, D. Mioc, a plasat acest act în anii <1437-1438>, adică în vremea domniei lui Vlad Dracul¹⁰.

Problema datării acestui document este destul de complicată. Din cei zece membri ai sfatului domnesc citați în act, patru ar putea fi la fel de bine și în sfatul din 1447 (Nan Sculotă, Radu al lui Borcea, Dumitru spătar și Seman stolnic), deoarece aceștia apar ca martori ai sfatului până în anul 1445 (din perioada 1446-1450 nu ne-au rămas documente cu sfat domnesc). Pentru păstrarea datei de 1447 pledează îndeosebi titlul emitentului: Vlad voievod, fiul marelui Vlad voievod.

Împotriva datării acestui document în anul 1447 se pot ridica însă obiecții serioase: mai întâi, ordinea în care sunt citați boierii-martori este aproximativ aceeași cu cea din cele șase documente originale păstrate din anul 1437, cu excepția a trei boieri prezenți în aceste documente și care nu apar în sfatul domnesc decât până în anul 1439 sau 1441 (Stanciu Hanoi, Voico vornic, Miclea paharnic). Mai adăugăm la aceasta prezența între membrii sfatului citați în act a lui Ștefan logofătul, care nu este amintit decât până la 1441¹¹, ca

¹⁰ DRH, B, vol. I. Autorul articolului discutat a folosit documentul după ediția P. P. Panaitescu și nu a ținut seama de datarea propusă de D. Mioc, pe care o consideră ca având „o insuficientă argumentare” (*op. cit.*); această argumentare nu se poate desfășura la fiecare document publicat cu data schimbată. La discutarea acestei lucrări în Consiliul științific al Institutului „N. Iorga”, D. Mioc a adus două argumente ce nu pot fi neglijate, și anume: 1) Datorită confuziei ce se poate face între literele slavone M (40) și N (50), este foarte probabil că diacul sau copistul a folosit pe N (punând vâleatul 6955 = 1447), în loc de M, care ar fi dat vâleatul corect 6945 = 1437; 2) Este mult mai ușor de acceptat ideea că diacul a greșit numele proprii, puține, ce nu corespund cu anul 1437 decât pe cele mult mai numeroase care nu corespund cu anul 1447.

¹¹ Ni se pare curios că C. Stoide nu a remarcat faptul că Ștefan logofăt nu mai apare în acte după anul 1441, ceea ce l-a făcut să afirme că acest boier ar fi rămas alături de Vlad Țepeș până la 1450. Scrisoarea prin care Ștefan logofătul și Nanul dau o mărturie pentru un fapt petrecut „până ce-am fost noi pe lângă domnul nostru” nu se poate referi deci la Vlad Țepeș (cum crede C. Stoide, *op. cit.*), ci la Vlad Dracul, deoarece numai în timpul domniei acestuia Ștefan ocupă dregătoria de logofăt. Scrisoarea respectivă – nedată, dar pe care Ion Bogdan (*Relațiile*) o datează în 1442, când are loc expediția turcă în Transilvania – nu

și absența din sfatul domnesc al documentului în discuție a patru dregători citați într-un hrisov din 7 august 1445 și care în mod firesc ar fi trebuit să nu lipsească din sfatul domnesc al documentului dacă acesta ar fi într-adevăr din anul 1447 (este vorba de: Manea vornic, Neag paharnic, Radu comis și Cazan logofăt; primul dintre aceștia prezent în sfat începând numai din anul 1439).

Pentru motivele expuse mai sus, ni se pare mai îndreptățită plasarea documentului în anii <1437 – 1438>, decât păstrarea datei vechi de 1447, astfel încât *acest document cu dată incertă* – repetăm, păstrat în traducere – *nu poate servi ca argument pentru domnia lui Vlad Țepeș în anul 1447*, ca succesor al tatălui său, ucis în același an.

Este mult mai probabil că expediția din noiembrie – decembrie 1447 a avut ca urmare nu numai uciderea lui Vlad Dracul, în condiții rămase necunoscute, dar și înlocuirea sa la tron cu Vladislav al II-lea, protejatul lui Iancu de Hunedoara încă din vara anului 1447¹², deci înainte de data expediției.

Nu ne putem imagina că Iancu de Hunedoara – aflat în culmea puterii sale – să se fi mulțumit doar cu dispariția lui Vlad Dracul¹³ și să fi lăsat scaunul unui domn considerat dușman al său¹⁴, care să păstreze tronul până în 1450.

poate servi deci ca argument pentru „căderea” lui Vlad Țepeș la 1450, așa cum susține C. Stoide.

¹² La 20 iulie 1447 Iancu de Hunedoara recomandă brașovenilor pe ruda sau apropiatul său (proximus noster) „Ladislaus Walachus” care venise să se așeze acolo „cum omnibus rebus el bonis suis” (Hurmuzaki, XV/1). Pentru echivalența Ladislav = Vladislav vezi C. Stoide, *op. cit.* Împrejurările în care acest Ladislav – care nu poate fi decât viitorul Vladislav al II-lea – a ajuns în Transilvania sunt greu de cunoscut; ele se leagă foarte probabil de luptele pentru tron din anul 1447.

¹³ Așțiunea lui Iancu în Țara Românească urmărea să reconstituie frontul antio-toman pe linia Dunării înainte de confruntarea cu turcii din 1448; concomitent cu intervenția la sud de Carpați, Iancu de Hunedoara a susținut în Moldova pe Petru voievod, care a reușit să ocupe tronul la începutul anului 1448. La 5 ianuarie succesul lui Iancu era cunoscut la Viena (Fr. Palacky, *Archiv Cesky*, II, Praga, 1842).

¹⁴ Faptul că Iancu nu s-a mulțumit doar să dispună uciderea lui Vlad Dracul, ci să numească și un înlocuitor rezultă dintr-o serie de izvoare narative, care nu sunt însă de acord asupra numelui noului domn. Astfel, după cronicarul I. Thurocz, Iancu a pus domn pe „filium quondam Dan Wayuodae”, care poate fi

Domnia lui Vladislav al II-lea începând de la sfârșitul anului 1447 sau din anul următor¹⁵ ne este atestată de câteva dovezi: este vorba mai întâi de un document din <1447-1448>, păstrat în rezumat, prin care Vladislav, domnul Țării Românești, face o danie mănăstirii Meteore¹⁶ și apoi de participarea sa cu oastea țării la lupta de la Kossovo, despre care se vorbește în mai multe izvoare. Astfel, într-un document din 6 mai 1492 se afirmă că un anume Dan Oteșeanu a obținut o ocină „din zilele lui Vladislav voievod, de la Kossovo” (se înțelege că dacă ar fi fost un simplu pretendent, nu domn, Vladislav nu putea face o asemenea danie).

Vin apoi reproșurile pe care voievodul Țării Românești le adresa lui Iancu de Hunedoara, care nu ținea seama – spune

atât Vladislav, cât și fratele său Dan (*Chronica Hungarorum*, I. G. Schwandtner, *op. cit.*); după I. Dlugosz, domnul pus de Iancu s-ar fi numit Stanciu (Stancu-lone) (*op. cit.*, col. 33-34); după L. Chalcocondil (*op. cit.*), ar fi urmat Dan, fiul lui Basarab. Cronicarii turci care povestesc aceste fapte nu sunt nici ei de acord asupra numelui urmașului lui Vlad Dracul; astfel, Örudj afirmă că Iancu, „venind în Țara Românească, îl ucisese pe Dracula și dăduse Țara Românească necredinciosului Danoglu” (*Cronici turcești*, I). Alți doi cronicari turci, Ruhi Celebi și Sadeddin, susțin că Iancu, „punând să-l ucidă pe domnul Țării Românești, Dracul, în locul său l-a numit pe Lazoglu” sau că, „fiind ucis principele Țării Românești, necredinciosul Dracul, țara lui fusese dată lui Ladoglu” (citate apud A. Decei, „*Revista istorică română*”, 1946). Ladoglu poate însemna fiul lui Dan. Cum și Dan al III-lea și Vladislav al II-lea erau fiii lui Dan al II-lea, este greu de precizat la care din cei doi se referă cronicarii turci. După cum spune N. Iorga, „e o șaradă curată” (*Studii și doc.*, III). După un alt cronicar turc, Mustafa Ali, Iancu s-ar fi repezit pe neașteptate asupra lui Vlad Dracul, i-a tăiat capul și a pus domn pe un „Basmara” (Basarab?) (*Cronici turcești*, I). Indiferent de numele domnului, izvoarele narative citate sunt de acord că Iancu a pus un înlocuitor lui Vlad Dracul.

¹⁵ Faptul că la 7 martie 1448 sau 29 februarie 1448 – după Fr. Pall – Iancu de Hunedoara, aflat la Timișoara, cerea brașovenilor să se sfătuiască cu „oamenii frunțași din Țara Românească” (*hominibus poliorum Transalpinarum*), cărora le scrisese în privința circulației banilor, fără să amintească de domn (Hurmuzaki XV), ar putea fi un indiciu că la data amintită, în urma unor lupte pentru tron necunoscute nouă, Iancu nu știa nici el cine este domnul țării. Această scrisoare nu pledează însă nici pentru domnia lui Vlad Țepeș la data amintită. Dacă ar fi existat „o conducere cu care Hunyadi și oamenii săi nu puteau trata” – cum crede C. Stoide – este greu de acceptat ideea că Iancu s-ar fi putut adresa boierilor, peste capul domnului; boierii făceau și ei parte din „conducere”, iar dacă exista un domn ei nu puteau rezolva problema fără asentimentul acestuia.

¹⁶ DRH, B, vol. I (documentul a fost considerat de editor ca îndoielnic).

domnul – de „toate slujbele ce am slujit și cu tot sângele ce ne-am vărsat, eu și boierii mei și cu țara mea, pentru sfânta coroană și pentru țara ungurească și pentru creștini” (evident, în lupta de la Kossovo)¹⁷.

Iancu de Hunedoara el însuși recunoaște această participare într-o scrisoare din 7 august 1448, adresată din Eupea universității săsești, prin care anunță că „*illustris princeps, dominus Wladislaus, Wayvoda Transalpinensis*” a venit la chemarea sa „pentru binele regatului și al întregii creștinătăți” (*pro bono regni et commodo totius Christianitates*), cerând universității să primească pe domn și suita sa cu onoarea cuvenită (*debitahonoris et reverencieas*). Este de remarcant schimbarea intervenită în situația lui Vladislav, care nu mai este un simplu Ladislau Valahul, ca în 1447, ci „ilustrul principe domnul Vladislav, voievodul transalpin”. Dacă Vladislav nu ar fi fost domn efectiv în 1448, fără îndoială că Iancu nu i-ar fi dat acest titlu față de sași, care cunoșteau bine situația din Țara Românească¹⁸.

Afirmația lui C. Stoide că Vladislav era doar pretendent la tron – nu domn efectiv – în timpul bătăliei ni se pare greu de acceptat; pe lângă argumentele de mai sus, două izvoare importante – cronicarul Chalcocondil¹⁹ și ragusanul Pasquale

¹⁷ I. Bogdan, *Relațiile*. Dacă Vladislav ar fi venit la luptă ca un simplu pretendent – așa cum susține C. Stoide – el nu ar putea vorbi de participarea alături de el a „țării”, care nu aparținea decât domnului și nu se ridica la luptă decât la chemarea acestuia. O altă dovadă în acest sens ne-o furnizează L. Chalcocondil; el afirmă că, la bătălia amintită, turcii luptând „mult peste așteptarea lor”, românii ar fi trimis soli la sultan, susținând că ei nu au vrut să vină la război „dacă peonii (= maghiarii) nu ne-ar fi pus cu sila, poruncindu-ne să ne legăm cu ei” și împingându-i „cu puterea” la luptă (*op. cit.*). Este vorba, evident, de o oaste din țară, adusă poate fără voia ei să lupte într-o țară străină, pentru scopuri pe care nu le înțelegea.

¹⁸ C. Stoide nu este consecvent în aplicarea unui principiu amintit, după care „când un pretendent domnesc își spune el singur «voievod și domn al țării», sau e numit astfel de partizani și prieteni, este o dovadă neîndoioasă că a fost recunoscut ca domn”. Aplicând acest principiu, trebuie să recunoaștem că titulatura dată lui Vladislav la 1448 ne obligă să acceptăm ideea că el era la această dată domn efectiv, nu pretendent, așa cum susține C. Stoide, *op. cit.*

¹⁹ L. Chalcocondil, *op. cit.* Aici numele domnului este Dan, considerat „mare prieten” al lui Iancu, care l-ar fi pus domn după moartea lui Vlad Dracul.

de Sorgo²⁰ – susțin că Iancu a fost ajutat de „voievodul Țării Românești”, după primul izvor cu 8.000 de ostași, după cel de-al doilea cu 4.000 de arcași („*Flaccorum princeps quattuor cum milibus archigeris exercitum*”), efective care ni se par mult prea mari pentru un simplu pretendent la tron, lipsit de mijloace. Că este vorba de un domn efectiv, nu de un pretendent, rezultă și din analele lui Pietro Luccari, după care trupele române erau conduse de Dan „*Re di Valachia*”.

Dacă argumentele aduse de C. Stoide pentru a proba domnia lui Vlad Țepeș începând din 1447 până în 1450 nu ni se par convingătoare²¹ (motiv pentru care considerăm că domnul țării a fost Vladislav al II-lea), în schimb există altele care dovedesc o *scurtă domnie a lui Țepeș în anul 1448*, în timp ce Vladislav al II-lea se afla – așa cum am arătat – la Kossovo.

Este, mai întâi, o scrisoare a lui Vlad voievod, datată din Târgoviște, la 31 octombrie 1448 (deci la două săptămâni după lupta de la Kossovo) și adresată brașovenilor, scrisoare utilizată și de C. Stoide pentru a proba domnia lui Vlad Țepeș. În această scrisoare, Vlad voievod arată că nu poate merge în Transilvania ca să încheie pace (adică pentru a fi recunoscut sau acceptat ca domn) decât după ce va veni Iancu din expediție, când va face „*bonam facem*”. Domnul arată că fusese informat despre lupta de la Kossovo de către „*frater nayph de Nicopolis*”, ceea ce denotă bune relații cu dregătorii turci de la marginea

²⁰ N. Iorga, *Du nouveau sur la campagne turque de Jean Hunyadi en 1448* („Revue historique du sud-est européen”, III, 1926) și A. Decei, *Oastea lui Iancu de Huniade înainte de bătălia de la Kossovo (1448)*. Scrisoarea lui Pasquale de Sorgo („Revista istorică română”, XVI, 1946). Urmând pe Bonfini și Thuroczi, ca și pe I. Bogdan (*Vlad Țepeș*), regretatul A. Decei susținea că principele Țării Românești pe care l-a văzut Sorgo în tabăra creștinilor era Dan al III-lea, care se va fi menținut în vreo parte a țării și care ar fi murit în luptă, după opinia lui Sadeddin (*op. cit.*). Nu putem da crezare acestei afirmații, ținând seama de scrisoarea lui Iancu, după care cel care a venit pentru „binele creștinătății” era Vladislav; în plus, Dan al III-lea nu a murit decât în 1460, când a fost ucis de Vlad Țepeș.

²¹ Ni se pare imposibil ca un domn rival lui Iancu să se fi putut menține pe tron atâta vreme ducând „continue lupte” cu oștile acestuia și cu partizanii săi din țară, așa cum afirmă C. Stoide, *op. cit.* Credem că este mult mai plauzibilă o domnie lungă a lui Vladislav – susținut de Iancu în primii ani – întreruptă de o scurtă domnie a lui Vlad Țepeș.

imperului. El mai susține că, dacă s-ar fi dus atunci la Brașov, turcii ar fi putut să-l nimicească atât pe el, cât și pe brașovenii (*statim nos et vos destruere possent*).

Comentând această scrisoare, N. Iorga considera că tonul ei, denotă un „de sine stăpânitor” și că acesta este Vladislav al II-lea. Dar în scrisoare domnul își spune Vlad, iar Al. Lapedatu a arătat că „cronicile și hrisoavele noastre au făcut totdeauna deosebire între Vlazi și Vladislavi”.

Știrile din această scrisoare sunt confirmate parțial de altele provenite din Constantinopol la 7 decembrie 1448; din această relatare despre evenimentele din Țara Românească aflăm că, la circa 20 de zile după lupta de la Kossovo – la care ar fi luat parte „*environ 10 m.*” de valahi – sultanul a trimis pe un fiu de domn al Țării Românești cu circa 30.000 de turci cu care „*ledict fils du Valacque se tirast vers le pays de la Valacque pour a forche le conquerir et s'en feist seigneur et le mettre en l'obeissance du Turc*”. Știrea este plauzibilă dacă ținem seama de faptul că Iancu de Hunedoara fusese învins împreună cu aliații săi, printre care se număra și domnul Țării Românești pe care în mod firesc sultanul dorea să-l înlocuiască. După această știre, care pare a fi adevărată, referindu-se la prima domnie a lui Vlad Țepeș, urmează o alta, greu de crezut: după lupta de la Kossovo, Iancu s-ar fi îndreptat spre Țara Românească, unde ar fi dat o mare bătălie cu turcii, dintre care ar fi ucis 20.000, a prins pe fiul de domn pus de turci, i-a scos ochii și i-a tăiat capul. „*Et maintenant le Blanc (Iancu) est seigneur de toute la Valachie, qui est ung tres grand pays*”.

Partea ultimă a acestei scrisori pare a se referi mai degrabă la evenimentele petrecute cu un an mai înainte, când – așa cum a arătat Francisc Pall – Iancu a făcut, într-adevăr, o expediție în Țara Românească, în timpul căreia a fost ucis Vlad Dracul, iar Iancu a rămas stăpânul țării; după Kossovo însă Iancu nu mai putea veni personal în Țara Românească pentru că fusese prins și închis de despotul G. Brancovici în castelul Semendria²².

²² Hurmuzaki, I/2; vezi și N. Iorga, *Istoria românilor*, IV. Cu toate acestea, C. Stoide, *op. cit.*, p. 174, admite posibilitatea ca Iancu să fi încercat răsturnarea lui Vlad vodă „printr-un corp expediționar”.